Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De turre cremanta - Cod. Aug. pap. 162

Jacobus <de Paradiso>

[Reichenau], [15./16. Jahrh.]

Teil 1, Druck: Tractatus de efficacia

urn:nbn:de:bsz:31-90421

Visual Library

D. Ser. 6. N 15

Incipit tractatuꝫ de efficacia aque benedicte: per venerandū magiſtrum Johannem de turre cremata: ſacre theologie profeſſorem: ordinis predicatoꝝ: tempore concilij Baſilienſis compilatus cōtra petrum anglicum hereticoꝝ defenſorem in bohemia.

Prologus.

Iniunxit mihi nuper paternitas veſtra pater: propleuma reſpondendo magiſtro Johanni de ragiſio primo bohemorum articulo reſpondenti / per magiſtrum petrum anglicū ꝓpoſituꝫ. notare cū diligētia annotaui ſiquidem pater et dñe veneratōnis ampliſſime: nedum propleumatis titulum memorie conſignans: verum etiam eiuſdeꝫ propleumatis latentis ambiguitatis diſſoluendo nodulos animū parumper accomodans. quodve benigniſſime paternitatis illuminatiſſime ſapientie emendandum offero et ſupplendum. Cuiꝰ quidem propleumatis videlicet Vtrum aqua benedicta ſit maioris efficacie et virtutis ꝙ ſacramentum ſenſibile altaris. Deciſio iuxta preſumptum et queſitum duos complectitur articulos. Quoniam aquam benedictam heretici tanꝙ rem inutilem ⁊ nullius virtutis deridere videntur. De cuius inſtitutōne ac efficacia virtute per diuerſa capitula diſtributus erit primus. Secundus vero articulus reſpondebit propoſito dubio:

Capitulum primū De trina aqua benedicta.

Triplex genus aque benedicte reperio / cuius vſum xp̄iane religionis ritus deuote amplectitur ⁊ obſeruat. Prima aqua benedicta eſt que diuinis precibꝰ ſacrat̄ ⁊ benedicitur in dedicatōne eccleſie ⁊ altaris. de qua fit mencio extra de cōſe. eccle. vel altaris c. ꝓpoſuiſti: et c. aqua p̄ ep̄m benedicta. Secunda aqua benedicta eſt fontis baptiſmalis. de qua de conſe. di. 3. c. in ſabbato ſancto paſce ⁊ penthecoſtes. ſi quis aꝙ benedictam ⁊ conſecratam velit in domum ſuam ad aſperſionem recipere ante cariſmatis infuſionem recipiat. Tercia aqua benedicta eſt qua cōmuniter aſpergimur in eccleſia: de qua de conſe. di 3 c. Aquam. vbi dicitur. Aquam ſale aſpſam populis benedicimus vt ea cūcti conſperſi ſanctificent̄. Primis duobus generibꝰ aque ꝑtermiſſis de tercio genere: de quo ꝓpleuma ꝓpoſitum motū eſt: nunc ſermo habendus eſt. Et quoꝫ vniuſcuiuſꝙ rei noticia a q̇d

G. B. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

nominis ſumit exordiū: ideo preſentis intentionis ſermo a quid
nominis aque benedicte ſuū inchoabit. Et licet doctores huius
ſacramētalis diſcretionem non tradiderunt: quia rar9 de ſacra=
mētalibus inter doctores diffuſus eſt habitus ſermo: reputātes
ea tanq̄ cauſas p accidens ad anime ſanctificatōnē; Verūtamen
diffinitōnem hui9 ſacramentalis formando ad ſimilitudinē diffi=
nitionis ſacramenti baptiſmi. qua ſm hugonē de ſan. vi. dicitur
Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata p verbuz
dei. Ita pariformiter aquam benedictā deſcribentes dicere poſ=
ſumus Aqua benedicta eſt ſale conſperſa pro fugandis demoni
bus. precum diuinaꝝ verbo exorciſata ſiue ſacrata. Que quidem
deſcriptio ſatis cōueniens eſſe videtur: cum omnes cauſas ex qui
bus noticia vni9cuiuſq; rei colligitur amplectit. Cauſa quidem
materialis tangit cum dicit. aqua ſale cōſperſa. Cauſa formalis
cū dicitur. precū diuinaꝝ verbo. Cauſa efficiens cū dicit: exorci=
ſata ſiue ſacrata p miniſtrū eccleſie. Cauſa vero finalis cū dicit
p fugandis demonib9 de quib9 in ſpeciali ſermo erit in ſequētib9

Capitulū Scdm De inſtitutione huius aque

Homo quippe vniuerſaꝝ virium ſuarum totalitate col
lecta in deum ferri debet/ ab incōmutabili bono ſcilicet
deo auerſus/ diuina iuſticia derelictus a dyabolo potent
inuaſus ita miſerabiliter deuictus eſt vt nedum dyabol9 in eum
ſꝫ in oīa q̄ in homis vſum veniūt in ipſi9 nocumentū poteſtatē ac
ceperit. vt dicit ſan. tho. in quarto di. vi. Qua ex radice duplex
impugnationis genus demonis eſſe circa hominem experimur ab
interiori. Impugnat ſiquidē hominez ab interiori: impugnat ab
exteriori. Et licet hui9 impugnatōnis moleſtia homo iuſtiſſime
grauaret. diuina tamē bonitas humane miſerta infirmitati nedū
contra peccatoꝝ morbos egrotantium animaꝝ efficaces eccleſie
ſue ſancte medicinas in ſacris parauit: veꝝ etiam ad reprimendā
et arcendam demonis poteſtatem in aggreſſu impugnationis ſa=
lubria remedia in quibuſdam ſacramentalibus in eccleſia ſua eſſe
diſpoſuit. Inter que doctores theologie exorciſmum et aquā be
nedictam cōmuni traditione cōnumerant. Exorciſmus quidem
contra impugnationes dyaboli quas ab interioribus commouet
ad cuius reprimendā poteſtatem dicitur eſſe ordinat9. Vn̄ ener

gunıní qui exorciſant dicunt quaſi interius laborantes. Aqua ve
ro benedicta cõtra dyaboli impugnatões/quibus homies ab exte
rioribus ↄpulſat: ad cui⁹ arcendas ⁊ comp̄mendas poteſtates vi
res ⁊ ingreſſus impulſum dicit̄ eſſe inſtituta. Preterea hui⁹ inſti
tutõis ↄuenientia ex hoc colligi põt. Sicut enim in remediũ con
tra peccata ſecundo loco data eſt penitencia congruẽter/ne in ec-
cleſia deficeret ſalutaris medicina contra peccata poſt baptiſmum
ſuborta. qꝛ baptiſm⁹ eſt ſacramentũ non iterabile: ita videt̄ ratõ
nabile fuiſſe/vt in remediũ cõtra impugnatões demonũ poſt bap
tiſmales exorciſmos in homies inſurgẽtes eſſet inſtituta aqua be-
nedicta: ex quo baptiſmales exorciſmi nõ iterant̄. Et illa eſt ra-
cio ſancti Thome in tercia pte. q. lxxi. ar. ij. in rñſione vlti⁹ arti-
culi. Et ſic patet ꝙ in eccleſia ſemper eſſet remediuꝫ ⁊ munimen
paratum contra huiuſmodi demonum moleſtias: ꝓinde in eadem
huiuſmodi aque benedicte ſatiſfactio eſt inſtituta.

A quo inſtituta eſt ⁊ quo tempore. Capituluꝫ. iij.

Tercio notandũ ꝙ ſicut in reꝝ vniuerſitatis cauſalitate
regimīe ⁊ gubernatõe deus ſua ꝓuidentia quedã imme
diate p ſeipm̄: q̄daꝫ vero p cauſas ſcdas inſtituit opat̄
⁊ regit. ita pauſorınıt in eccleſie ſue ſancte regimīe ⁊ gubernatio
ne q̄daꝫ p ſemetipm̄ inſtituit: quedã p eccleſie miniſtros inſtituẽ-
da diſpoſuit. Exemplũ prioꝝ ſunt eccleſie ipſa ſacramenta. q̄ vt
celebrior habet doctoꝝ theologoꝝ doctrina/ab ipſo dño noſtro
iheſu xp̄o immediate ſunt inſtituta. cũ eniꝫ ipſa efficiant qđ figu-
rant. Figurãt aũt ⁊ ſignificãt ex inſtitutõe vt dicit hugo de ſan-
cto victore in libro de ſacramentis ex inſtitutõne ſortiri/dicenda
erũt ſue virtutis efficaciã. Efficatia aũt talis in ſacramentis non
poteſt eſſe niſi a ſolo qui ſpirituuꝫ ſanctificatio eſt ſolus/ſm̄ illud
yſa. xliij. Ego deleo iniquitates ⁊ peccata. Igitur ſacramentoꝝ
inſtitutio eſt a ſolo xp̄o ⁊ nõ ab aliquo homie puro. Exempluꝫ
vero ſcdoꝝ videlicet eoꝝ q̄ xp̄us p eccleſie ſue miniſtros in eadem
eſſe diſpoſuit/ſicut ſunt bñdictões pontificũ. abbatũ. virginũ. et
veſtimentoruꝫ: ⁊ huiuſmodi. Item exorciſmi ⁊ aqua benedicta:
cuius quidem dominice prouidentie diſpoſitio ⁊ auctoritas eccle-
ſie data/expreſſe tangitur luce primo. Domino ita eccleſie pre-
latis in perſona apoſtolorum dicente. Qui vos audit me audit.

⁊ qui vos ſpernit me ſpernit. Ecce dedi vobis poteſtatem calcan-
di ſuper ſerpentes ⁊ ſcorpiones / ⁊ ſuper omnem virtutez inimici.
Que quidez poteſtas non eſt ſolum apoſtolis dicenda fore dona-
ta ⁊ non eccleſie: cum Math. xvi. dominus eccleſie ſue ſancte tan-
te poteſtatis munus promiſit / vt porte inferi non ꝑualerent ad-
uerſus eam. Amplius autez nulli dubium videri debz ꝙ huiuſmo-
di vtputa aqua benedicta ſacerdotum miniſterio per eccleſiaz in-
ſtituta / aliquam ſortiatur ex benedictione efficaciam virtutis. qz
huius benedictio et ſi miniſtraliter ab homine fit / tamen in dei om-
nipotentis nomine fit. Cunctis ille dicatur facere ſub cuius nomi-
ne et vice fit hec benedictio que verbis celeſtibus cum inuocatio-
ne ſancte trinitatis fit magis eſt dicenda benedictio dei ꝙ̃ hominis
ſm̄ illud Numeri. vi. Inuocabunt nomen meum ſuper filios iſra-
hel / ego autem benedicam eis. Vbi gloſa ordinaria dicit. Sacer-
dotum eſt nomen dei inuocare. dei autem quod petierit preſtare:
puta ſi in lege nature ſacerdotes ſacramenta diſpenſatõis ꝓ vo-
luntatis libito ſacramentis viſibilibus ſuam profitebantur fidem
que etſi non habebant efficaciam ex opere operato: habebant ta-
men ex fide ſiue opere operante cum amplioris auctoritatis ſit ſa-
cerdotij noue legis miniſterium. Nulli dubium quin eccleſia ka-
tholica criſti ſacerdotio ſublimata et tante poteſtatis locupletata
munere poſſit inſtituere multa ſacramentalia: que ex totius eccle-
ſie fide ⁊ meritis efficaciorem ⁊ ꝓfuſiorem habebunt virtutis ope-
rationem. Ceterum ſi aqua expiationis in lege veteri per mini-
ſtros moyſi cinere vituli in ſe conſperſa tante efficacie dicatur fu-
iſſe vt populum ſanctificaret: quantomagis aqua benedicta in cri-
ſti nomine diuinis precibus non per moyſi miniſtros / ſed iheſu cri-
ſti miniſtros conſecrata. Qui igitur eccleſiam ſanctam katholicaz
amplioris dignitatis et poteſtatis credit eſſe ꝙ̃ ſynagogaz incun-
ctanter credere debet hec eccleſie ſacramentalia nõ inania ſꝫ ad ea
ad q̃ ꝑ eccleſiam deputata veracez ⁊ efficacem diuinitus cõtinere
virtutem. Inſtituta aũt legitur q̃ſi in principio naſcentis eccleſie
Vt eniz legit̃ tam in decreto de ↄ̃ſe. di. iij. c. aquã ſale. In croni-
cis ſummoꝝ pontificũ tam vincencij hyſtorialis: ꝙ̃ martini fratꝝ
ſacri ordinis p̄dicatoꝝ. Allexander p̃mus et martir qui ſedit in
kathedra petri. Anno a paſſione domini. lxxxiij. fuit primus qui
aquam cum ſale benedici inſtituit: ⁊ in habitaculo hominum iuſſit
aſpergi. de quo etiam Hugo de ſancto victore li. de ſacramentis

inquit. Allexander papa quintus a beato petro inſtituit vt aqua
ſale bn̄dicet̄/ad aſpergendū populū ⁊ habitacula eoꝝ. Illorum
vtiq; exemplo quo heliſeus ꝓpheta ſal in aquā miſit ⁊ miſiſſe legit̄
vt condimento hoc fontes amari in dulcedinem verterētur.

De forma ⁊ miniſtro. Capitulum Quartum.

Ceterū huiꝰ ſacramētalis materia ↄuemēter aſſignata
eſt aqua ſale cōſpſa: q̄ ↄueniētia ex triplici cōſideratōe
colligi pōt. Primo quidē ex ↄſideratōe finis ad quē di
cit̄ fuiſſe inſtituta. Cū enī hoſtis noſtri impugnatōis aggreſſus
ſit generalis: iuxta illud Job. vij. Militia id ē pugna ē vita hoīs
ſup̄ terrā decuit vt remediū inſtitutū ↄtra dyaboli ipugnatōez in
materia daret̄ ↄūi/q̄ facilit̄ vbiq; terraꝝ inueniri poſſet cuiꝰmodi
eſt aq̄ ⁊ ſal. Scd̄o ex ↄſideratōe cauſe p̄ncipalis/vñ omīs vir
tus tam ſacramētoꝝ tam ſacramētaliū emanat. Admiſcet̄ igit̄ ſal
aq̄ ad ſignificandū ↄiunctōez verbi dei cū hūana natura ex cuius
virtute verbi ⁊ munere efficacia dependet oīm quibꝰ in eccleſia vti
mur ad aīaꝝ ſalutē. Siquidē ſicut aq̄ ratōne labilitatis hūanam
naturā deſcribit. Ita dei filiꝰ dei ſapiā p̄ ſalis ſpēm deſignat̄. Cum
ꝓpter v̄tutem ↄſeruatiuā a corruptōe/mentes enī quas poſſidet in
corruptibiliter ſeruat. tum ratōe v̄tutis cōdicndi/nulla enī ↄtem
platio dulcis: nulla doctrina ſuauis: nulla deniq; deo grata opera
niſi ſint diuine ſapiē cōdimēto ſuffulta. Vnde apoſ. i. cori. ij. Pre
dicamꝰ xp̄m dei virtutem dei ſapiam. Et glo. ordi. ſup illud. iiij.
Regū. ij. Afferte michi vas nouū ⁊ mittite in illud ſal: dicit ita.
Sal id ē ſapiā. in vaſe fictili id ē in corp̄e hūano. aquas ſanat id
eſt ꝓplōe in dulcedine delectatōnis et bonoꝝ opeꝝ p̄ criſti incarna
tionem fecundat actus. Tercio ex p̄te ſimilitudinis ⁊ rep̄ſen
tatōnis ad ea quibus dyabolus a mentis domicilio repellitur. con
uenienter aqua ſale conſperſa huius ſacramentalis materia aſſi
gnatur. Duo enim dicuntur expellere peccatū de anima et ita dya
bolum per peccatum in ea regnantem. videlicet lacrimaꝝ effuſio q̄
p̄ aquā intelligit̄. ⁊ ſapor ſiue effectus celeſtis ſapientie q̄ ſalis no
mine deſignat̄. De qua ſapiā Bern̄. in ſermone ſuper Can̄. ait.
Inueniſti plene ſapientiam/ſi defleas peccata poteſtate vite. Si
p̄ſentis ſeculi paruipendas. ſi eterna toto deſiderio concupiſcas.
Iſtis quippe duobus mens interius a dyaboli poteſtate liberat̄.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
BLB
Baden-Württemberg

ſcȝ dolore p̄teritoꝝ ⁊ amore vite celeſtis: qui ſecum portat firmi
tateȝ iteꝝ non offendendi. In cui⁹ figura Magdalena clariſſima
p̄ceſſit/ de qua lacrimante ⁊ celeſti amore flagrante ſeptem demo
nia virtute dominica expulſa/ legit̄ luce. viij. Dn̄ Hugo de ſancto
vict. vbi ſup̄ ſic dicit. Hec eſt aūt ſanctificatio hui⁹ ſacramenti ꝙ
aqua ſignificat penitentiā de p̄teritis. Sal diſcretōem ⁊ cautelam
de futuris. q̄ duo ſi ſimul miſceantur amara conſciētia vertitur in
dulcedinem atq̧ illuſiones ⁊ inueſtatōes demonuȝ amplius ei nō
dominantur: hec ille. Circa illud ibi iſte doctor huius auctorita-
tis in principio aquaȝ benedictam nomīat ſacramentuȝ/ poſt erit
ſermo: in quo oſtendit vt ibi ſacramentum pro ſigno ſacramen-
tali eſt poſitum. c. vij. Forma vero hui⁹ ſacramentalis cōueni

De forma

enter traditur expreſſa in verbis preces diuinas continentibus:
⁊ ſigno crucis quibus aqua exorciſatur ⁊ benedicit̄: vtputa. cum
dicitur exorciſo te creatura aque in nomīe dei patris omnipoten
tis/ et in nomine iheſu criſti filij eius domini noſtri ✝ ⁊ in virtute
ſpiritus ſancti ✝ vt fias aqua exorciſata ad effugandam omnem
poteſtatem inimici/ ⁊ ipſum inimicum eradicare: ⁊ explantare va
leas cum angelis ſuis apoſtatis per virtutem eiuſdem domini no
ſtri iheſu criſti/ qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſecu
lum per ignem Amen. ¶ Pro cuius intellectu notandum ꝙ ſi-
cut diffinitio debet indicare totū eſſe rei ſi fuerit perfecta: ita per
formā ſacramenti ſiue ſacramentalis debet innoteſcere totū quod
ad ſacramentale pertinet. Pertinent aūt ad ratōem eius multa.
videlicet quatuor genera cauſaꝝ ſicut ſupra patuit. Actus aūt
cum materia tanguntur cum dicitur. Exorciſo te creatura aque
Cauſa vero principalis vnde hoc ſacramentale efficaciā habȝ tan
gitur cum ſubditur/ in nomīe dei patris: et in nomīe filij iheſu cri-
ſti domini noſtri: et in virtute ſpūs ſancti. Ceterum quia omnis
virtus ſacramentalium ſicut ⁊ ſacramentoꝝ dependet ex virtute
paſſionis criſti/ ideo additur crucis aſſignatio. Finis aūt ad queȝ
eſt ordinatuȝ ſacramentale hoc exprimitur cum additur/ vt fias
aqua exorciſata/ ad effugandam omnem poteſtatem inimici. Et
ſimilis forma verborum tangitur in exorciſatione ſalis/ vt patet
intuenti formalia exorciſmorum. Miniſter vero huius ſacramen

De ministro

talis quantum ad materiam conſecrandam ſecundum conſuetu-
dinem nunc generaliter obſeruatam in eccleſia eſt ſacerdos quod
in eccleſia colligitur ex iſto decreto Allexādri pape de conſecra.

di. iij. c. Aquam ſale conſperſã diuinis ſic ꝓplis benedicimus vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur et purificentur: quod hoc ⁊ omnibus ſacerdotibus faciendum eſſe mandamus. Hec ille. Ecce ꝙ benedictionis et ſanctificationis huius aque miniſterium ipſo decreto ſemel ſacerdotibus demandatur

¶ De effectu ⁊ vtilitate aque. ¶ Capitulum v.

Inſtitutione/ materie/ forme ac miniſtri huius ſacramenti conuenienter oſtenſa: circa effectum et eius vtilitatem iam aliquid videndum eſt. Eſt ſiquidem aqua benedicta diuinorum conſecrata ſermonum aptitudine/ et amplitudine diuine virtutis: multum vtilis et fructuoſa. Tum primo: quia ſi nullius eſſet virtutis vt quidam heretici/ diuine largitatis beneficijs ingrati damnabiliter dogmatiſant: fruſtra in eccleſia fieret: vanaqꝫ eſſet hu9 benedictio. Tum ſcdo: quia ꝓpli vniuerſalis eccleſie toto quaſi orbe: huiuſmodi quaſi aque ritum cum deuotione obſeruans: verba iſta tam in eius benedictõe ꝙ̃ in eius aſperſione ꝓferret que effectum multiplicem denotant fieri ꝑ eaꝫ: quod aſſerere de ſancta eccleſia ꝓphanum ẽ: que in ritib9 ſuis a ſpiritu ſancto creditr̃ gubernari. Tum tercio: nam aque benedicte efficaciam multa teſtanť miracula varijs exemploꝝ ſparſa voluminibus: que mendoſa profiteri ſacrilegium eſſet/ et blaſphemiam diuine virtutis videretur ſonare. Eſt igitur notandum ꝙ multiplex eſt vtilitas ſiue virt9 aque benedicte: ꝓut colligitur ex verbis formalibus benedictõis huius aque ſuprapoſitis: alijſqꝫ in ſacramentalibus poſitis. Atqꝫ ex decreto alexandri ꝑmi de cõſe. di. iij. c. Aquam ſale conſperſam populis benedicim9: vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur ⁊ purificentur: quod et omnibus ſacerdotibus faciendũ eſſe mandam9 Nam ſi cinis vituli aſperſus populũ ſanctificabat atqꝫ mũdabat Et ſi ſale aſperſa per heliſeum ſterilitas aque ſanata eſt: quantomagis precibus ſacratis ſterilitatem aufert rerum humanarum et coinquinatos ſanctificat et purgat/ et cetera bona multiplicat et inſidias dyaboli auertit: ⁊ a fantaſticis verſucijs homies defendit. Hec ille: Ex quibus decem effectus aque benedicte colligi poſſunt. Primus eſt ꝓfugatio ſiue ꝓpulſio ſpiritus immũdi/ virtus enim diuina que in exorciſmis eſt ad ꝓpellendum efficax inueſtatorꝫ demonũ hoſtis noſtri ⁊ arcendã. De qua aug9. libro de

ſimbolo libro p̄mo · ⁊ recitat̄ de cōſe · di · iiij · c · ſicut noſtis Par-
uuli exorciſantur vt pellat̄ ab eis dyaboli poteſtas inimica : in aq̄
exorciſata manere creditur ad eundem effectum efficaciam habēs
Unde in ſacramētali : exorciſo te creatura aque ⁊ cet̄a · ſequitur
vt fias aqua exorciſata / ad effugandū omnē poteſtatē inimici hac
ratione fideles aqua benedicta aſpergunt ꝓpria habitacula pie cre
dentes · ꝙ vbicunqꝫ fuerit aſperſa ꝑ inuocationem ſancti nominis
hieſu xp̄i : omnis infeſtatio immundi ſpiritus ab eis ꝓpellatur.
Unde hugo de ſancto victore ſupra dicit. Hac igit̄ aqua ſanctifi
cata fideles aſpergunt̄ / et habitacula fideliū illuſtrant̄ ab illuſione
⁊ infeſtatione malignoꝝ ſpirituū : in quo effectu figurari poteſt
in ſanguine agni paſcalis : qui in poſtib9 habitaculoꝝ / ad repellē
dum exterminatorem dei mandato ponebat̄ · Exodi · xij · Unde
magiſter wilhelmus durandi in rationali diuinoꝝ offitioꝝ ita di
cit · Sacerdos aqua benedicta altare / eccleſiam et populū aſꝑgit :
vt omis immūdoꝝ ſpurcicia tam de habitaculo q̄ꝫ de cordibus fi-
delium ꝓpellat̄ · Uirtus aque bñdicte ineſt ⁊ etiā q̇a nouus xp̄ia
noruꝫ populus baptiſmatis ſacramēto renatus / ita miſterio aq̄
lota renatoruꝫ corpora munit : ſicut ſanguis agni preſto populo
ad repellendum ꝑcuſſorem in poſtibus ponebatur / hanc arbitror
fore cauſam : cur dyabolus mētibus hereticoꝝ hui9modi ſacramē
talis v̄tutis ita ſpecialiter fidem extinguit : videlicet ꝑ infidelitatis
errorem ac xp̄iane religionis armatura neglecta : qua ei9 impug
gnationis aggreſſus reprimit̄ ⁊ arcetur liberius · ¶ Secundus
effectus aque benedicte ꝯſequenter dependet ex primo / ⁊ eſt mētis
purificatio a fantaſticis ꝑturbate illuſionibus · Solet enim demō
vt dicit beatus Aug9 per omnes aditus ſenſibiles reꝝ diuerſaꝝ
ſpecieꝝ humanas ꝓpulſare mētes ⁊ ꝑturbare · quo aſperſione aq̄
benedicte ꝓfugato : mens ab illis fantaſijs expurgat̄ ⁊ purificat̄
De quo in p̄fato decreto dicit̄ / ⁊ inſidias dyaboli auertit / ⁊ a fan
taſticis verſucijs homines defendit · Et in ſacramentali exorciſa-
tione ſalis admiſcendi dicitur · vt efficiaris ſal exorciſatus in ſalu-
tem credentiū : vt ſis omnibus te ſumentib9 ſanitas anime et cor
poris / et effugiat atqꝫ abſcedat ab eo loco quo aſperſus fueris
omis fātaſia vel neq̇cia vel verſucia dyabolice fraudis · omiſqꝫ ſpi
rit9 immūd9 adiurat9 hec ibi · ¶ Terci9 effect9 dependet ex p̄miſ
ſis / ⁊ eſt reuocatio ſiue reductio cordis : ad ſe / terrenis affectibus
ſiue ſollicitudinibus diſtracti : diſperſiqꝫ · Teſte quidem Beda

Purificatio a fantasticis perturbate mentis illusionibus

Reuocatio cordis a terrenis affectibus

ſuper illud Luce ſecundo. Amicus noſter venit de via ⁊ cetera. Quotiens amicus noſter a nobis recedit quotiens ad appetendū temporalia foris vagatur: deuotio enim ſana hoc habet quod aq̄ benedicte aſperſione demonis poteſtate repreſſa et profugata q̄ terrenis affectibus humanum animum reuocat: aſſiſtente gratia mēs ad interiora reuocata recollectōr fiet atq̄ deuotior. Unde in ſacramentali benedictione ſalis et aque inter alia dicitur deus in victe virtutis auctor ſuplices te rogamus ac petimus vt hanc creaturam ſalis et aque dignanť accipias benignus illuſtres pietatis tue more ſanctifices vt vbicunq̄ fuit aſperſa per inuocationem ſancti nominis tui infeſtatio immūdi ſpiritꝰ abijciatᷣ: terror que venenoſi ſerpentis procul pellatur / ⁊ preſentia ſancti ſpiritus nobis tuā miſericordiam poſcentibus vbiq̄ adeſſe dignetur

¶ Quartus effectꝰ. Eſt peccatorum venialiū remiſſio qui effectus ex decreto prelibato colligitur vbi ſic dicitur. Aqua ſale cōſperſa populis benedicimus vt ea cuncti aſperſi ſanctificenť et purificenť nam et ſi cinis vituli populū ſanctificabat ⁊ mundabat multomagis aqua conſperſa diuinis q̄ precibus ſacrata / populū ſanctificat ⁊ mundat. Item ad idē eſt Ciprianus papa dicēs / homines ideo aqua benedicta: aſperguntur quia valet ad ſanctificationem in quibus omnibus auctoritatibus mūdatio iſta tenenda eſt a venialibꝰ ſolum q̄ innuit glo. prelibati decreti Ratōne vero huius virtutis ſiue vtilitatis cum aſpergimur aqua benedicta a feſto penthecoſtes vſq̄ ad paſcale feſtū cantamꝰ. Aſperges me domine yſopo ⁊ mundabor / lauabis me ⁊ ſuper niuē dealbabor quod ſumptum eſt. De pſal. l. et in eiuſdem beneficij memoriam paſcali tempore ad huiꝰ aque benedictionē decantat eccleſia. Uidi aq̄ egredientem de templo a latere dextro. Et ſumptum ē de ezech. xlvij. vbi dicitť ecce aque redūdanteſ a latere dextro. Que auctoritas et ſi directe ⁊ principaliter aquam baptiſmalem videatť reſpicere tamen eccleſia eas ad aquam benedictam refert que quo ad mutationem venialium lauacri ſalutaris inſtar obtinere videť In cuius q̇dem cōſideratione huius aque figura fuit aqua illa q̄ in veteri teſtamento cinere vituli rufi admixto populis expiationis et purificationis gratia videbatur aſpergi cum vt dicitur numeri. xviij. ¶ Quintꝰ effectꝰ ē preparatio ſiue diſpoſitio ad puritatem orationis. Cum enim ex ſuperioribus ſumat effectum vt pellat ⁊ profugat demones eorumq̄ poteſtatē repellendo q̄

teſte Yſaac abbate in coll· ſ·p·orantibus nobiſ maxime inſidiāt
patet clariſſime plurimum cōferre vtilitatis huius aque aſperſio
orantibus· Ceterū hoc idem colligitur ex alijs eiuſdem aque aſſig
natis effectus ſcilicet·ij·iij·et quarto: quam vero cōmoda ſunt
orationi purificatio mentis a fantaſticis illuſionibus et cordiſ ab
exterioribus ad interiora reuocatio et ipſa peccatorum venialium
remiſſio facile quiſq; nouit· Quā obrem communiter chriſtiane
religionis habet deuotio ante oratorium in ingreſſu eccleſie aſp
ſorū aq̄ benedicte vt diuina ſibi collata/virtute ꝓpulſatis fanta-
ſiarum vmbrabilibus figmentis animꝰ ab omni diſcurſu ⁊ lubri
ca vagatione quietuſ abilior fiat ad volatus celeſtes· In cuiꝰ fi
gura in veteri teſtamento immūdus tēplū nō ingrediat̄ niſi aq̄
expiatōis aſpſus· Numeri·xviiij·vnde Aug. de ſancto vic. vbi
ſupra· Nos itaq; per ſingulos dies dñicos diuertētes aq̄ ⁊ ſal ſiſ
miſcendo benedicimus vt hac aſperſione fideles et habitacula fide
lium contra ſpiritales neq̄cias muniamus· ¶ Sextꝰ effectus ē
vtilitas ad peragendū deuotiꝰ i eccleſia miſteria diuina ⁊ poſt ad
ſuſcipiendum ea ſacramenta: huius enim vtilitaſ ex predictis col
ligitur de qua dicit ſanctꝰ Tho·i iiij·di·ij· Aq̄ benedicta valꝫ cō
tra omne qd̄ ſacramentorū effectū poteſt impedire· Hec ille hac
ratione arbitror aſperſionem aque benedicte nedum hominū ſed
etiā altarium in eccleſia eſſe practicatam· Nam altari neceſſe eſt
quid ibi conſecrandum eſt vt inde omnium malignorū ſpirituum
arceatur preſentia· ¶ Septimus effectus eſt ſterilitatis ablatio
ſiue remotio in humanis rebus et ita promotio fecunditatis ſiue
prol' habende· Sicut recolende memorie magiſter vincentius in
ſermonibus exemplificabat ſiue aliarum rerū de quo effectu in p̄
nominato Alexandri primi decreto ita dicitur· Et ſi ſale aſpſo
per helizeum ſterilitas aque ſanata ē: quantomagis precibus ſa
cris ſterilitatem aufert humanarum rerum hec ille· Octauus ef-
fectus eſt virtꝰ vbertatis ad rerum temporalium veluti frugū ⁊
ſimiliū multiplicationē iſte dependet ex precedenti ſicut effectus ex
cauſa quia fecunditatem vbertas ſequitur: de quo effectu in preli
bato decreto dicitur· Coinq̄natos ſanctificat et purgat et cetera
bona multiplicat hec ille· ¶ Nonus effectus eſt ſalutare munimē
contra egritudines· Valere enī creditur ad ſalutē anime ⁊ cor
poris fidelium· vnde ſacramentali tali precum diuina forma pie-
tatis Maieſtatē i huiuſ aque benedictione ſancta eccleſia exorat

dicens · Immenſam clementiam tuam omīpotens deus humiliter
imploramus: vt hanc creaturam ſalis quam in vſum humani ge
neris tribuiſti: benedicere ⁊ ſanctificare tua pietate digneris · vt
ſit omnibꝰ ſumētibus ſalus mētis ⁊ corporis · ⁊ quicqd ex eo ta-
ctum vel reſpſum fuerit careat omī immūdicia: omiqꝫ impugna
tione ſpiritalis neqcie Hec ibi · ¶ Uidemus effectꝰ eſt ꝓfugatō
peſtilentie ſiue aure corrūpentis: ita eccleſiā ſanctā in ſacramenti
huiꝰ aque benedictōe omīpotentē deū ita legimus exorare · Deuſ
q̇ ad ſalutem humani generis maxīa queqꝫ ſacramēta in aquarꝫ
ſubſtātia cōdidiſti adeſto ꝓpiꝰ inuocatōibus noſtris ⁊ elemēto
huic multimodis purificationibus ꝑparato virtutem tue benedi
ctionis infunde · vt creatura tua miſterijs tuis ſeruiens ad abijciē
dos demones / morboſqꝫ pellēdos diuine gratie ſumat effectum vt
quicqd in domibꝰ vel in locis fideliū hec vnda reſꝑſerit: omni ca-
reat immundicia liberet a noxa: non illic reſideat ſpiritꝰ peſtilens
nec aura corrumpēs · diſcedant omēs inſidie latentis inimici · Et
ſi quid eſt qd̓ aut incolomitati habitantiū inuidet / aut quieti aſp
ſione huiꝰ aque effugiet vt ſalubritas ꝑ inuocatōem tui nominiſ
expetita ab omnibꝰ ſit impugnatōnibꝰ defenſa · Hec ibi · Non ē
aūt credendū has vniuerſalis eccleſie ſponſe kariſſime hieſu xp̄i ꝓ
ces xp̄i nomie cōſecratas vanas eſſe: aut apud eiꝰdem eccl̄ie ſpō
ſum ihm xp̄m exauditōis grā carere q̇ ad petendū ipam eccleſiā
inuitat dicēs · Petite ⁊ accipietis Johis · xvi · certificat eā ad au
diendū cū ait · Qdcunqꝫ petieritis in nomie meo hoc faciā · Pre-
terea ē diligēter cōſiderandū ꝙ nō obſtat ſi aliqn̄ in aſꝑſione aq̄
bn̄dicte huiꝰmodi effectꝰ vniuerſalit̄ non cōſequimur: hoc enim
non eſt ex defectu aque bn̄dicte: quia q̄ntum eſt in ſe inſtituta eſt
ad huiꝰmodi effectus oꝑandū: ſed ꝓuenit aliūde vtputa ex ꝑte
ſuſcipientis vel aliqua cauſa diuine ſapientie cognita

¶ Capitulū vi. hn̄s genꝰ cauſalitatis quo aqua benedicta ꝑdictos oꝑat̄ effectus

Solet quidem eſſe dubitatō apud nōnullos de modo quo
aq̄ bn̄dicta efficere dicat̄ ꝑlibatos effectus · an videlicet
ex oꝑe oꝑato vel ex oꝑe oꝑante · Ad quā dubitatōem
duplex modꝰ dicēdi dat̄ ab auctoribꝰ · Quē petrꝰ de palude i iiij
di · vi · circa materiam exorciſmorꝫ ꝓſequit̄ primꝰ dicēs: ꝙ aqua
bn̄dicta oꝑat̄ ſupradicta non ex opere oꝑato ſꝫ ex oꝑe oꝑante ·

ſcȝ ex fide eccleſie ꝑ modū meriti orōis ⁊ ſuffragij Ope dico ope
rāte totiꝰ eccleſie: et nō ex ſolo feruore ⁊ deuotōe vtentiū. Vñ
dicit petrꝰ de palude in q̃rto. Nō ē ꝑuipēdēda fides totiꝰ eccleſie
meritū eiꝰ ⁊ p̄ces eiꝰ ſic nec iſta ſacramētalia ꝑ eccleſiā inſtituta
Vñ q̃ntū plus valet fides meritū ⁊ oratio totiꝰ eccleſie q̄ȝ vniꝰ
ꝑſone: tantū p̄cellūt iſte generales ceremonie totiꝰ eccleſie: que
nō ſine inſpiratōe dei inuēte ſunt ſingularibꝰ deuotionibꝰ ſingu=
loꝝ. Qua ex re apte colligit̄ q̃nta erroris caligine inuoluantur
heretici: q̄ ꝓprias adinuentōnes p̄ferūt ſancte matris eccleſie in=
ſtitutis. Aliꝰ modꝰ dicēdi ē: ꝙ ex ope opato: ⁊ iſte modꝰ dicē
di ſubdiuidit̄. Quidā enim dicūt ex ope opato: nō ꝙ aliq̄ v̓tute
naturali vel ſupnat̄ali inexiſtēte ſubiectiue: ſꝫ ex v̓tute diuīa. ex de
creto ſiue pacto diuīe miſericordie aſſiſtēte aqua bn̄dicta taleſ ef
fectus efficiet. Et ſi querit̄ ab iſtis vbi in ſacra ſcriptura reperit̄
ꝙ tale deꝰ pepegerit cū eccleſia aut cōſtituerat decretū. reſponde
tur ꝙ ibi vbi dñs inq̇t luce. x. Qui voſ audit me audit: ecce dedi
vob̄ poteſtatē calcādi ſup omēȝ v̓tutē inimici: hāc eccīe ſue ſancte
dedit poteſtatē: vt qñ diceret illud qd̄ ꝑ eū ad hoc inſtitutū ē deꝰ
faciet illud vtputa arceat demōes vel huiꝰmodi. Alij vero dicūt
ꝙ v̓tute ſupnat̄ali diuīa inſiſtēte hoc efficiet aq̄ bn̄dicta: licet hec
v̓tus nō ſit tāta quā in ſacramētiſ q̄ ſit ſufficiēs diſpoſitō ad grāȝ
Quantū vero ad effectū q̄ eſt deletio peccatoꝝ venialiuȝ. Hec ē
ſentēcia alberti magni ⁊ ſancti thome. Et alioꝝ multoꝝ doctoꝝ
ꝙ opat̄ ꝑ modū meriti inquantū excitat motū voluntatiſ / ꝑ quē
ſit peccatoꝝ remiſſio. Scd̄s aūt modꝰ dicēdi videt̄ eſſe durandi
ī q̃rto: veꝝ q̄a cū pace oīm ⁊ ſub vnitate p̄ſentē ꝓpoſui determina
re articulū: p̄termiſſa ampliori hoꝝ modoꝝ dicēdi ꝓbabilitatis
cōpatiōe: cū vtq̈ ſit ſatis ꝓbabilis / ⁊ habeat magne auctoritat̄
viros legētis arbitrio: int̄ illos dicēdi modos lectōȝ cōmitto: q̄a
q̄cunq̈ illoꝝ electio p̄miſſa in ſue veritatis robore manēt ſolida=
ta. Quibus omibus hoc adijciendū eſt. ꝙ vt inq̇t ſanctus tho. in
q̃rto di. xij. Qȝ cū apponit̄ aqua nō benedicta ad benedictā totū
efficit̄ benedictū. Virtus enim acq̇ſita aq̄ ex bn̄dictōe ꝑuenit ad
aquā additā: magis eni dignū trahit ad ſe minus dignuȝ. Verū
tn̄ hugo ſup q̃rto dicit ſic: ꝙ bn̄dictio aque fuit inſtituta: vt aq̄
ſi addit̄ in debita q̃ntitate aque bn̄dicte in tota fit benedicta

Capitulum xij. oſtendens ꝙ aqua benedicta non eſt ſacramē tum ſed ſacramentale

QUoniam ſufficiẽter9 cõſideranti ſacramenti diffinitõem
quã magiſter ſententiarʒ in · 4 · di · 1 · ſacramentũ diffini-
ens ita loquitᷣ · Sacramentũ eſt ſacre rei ſignũ / fortaſ-
ſis videri poterit p̃termiſſis cõſideratis ſacramẽti diffinitõem com-
petere aque b̃ndicte p̃ſertim cũ ad ſacramentũ noue legis nil ali-
ud exigi videatᷣ niſi qḋ ſignificet ⁊ efficiat · Et dicẽte Auguſtino
li · de doct · cri · Sacramentũ eſt inuiſibilis gratia viſibilis forma:
itaq̨ vt exponit magiſter vt ſimilitudinẽ gerat ⁊ cauſa exiſtat ·
Que oĩa aque b̃ndicte cõuenire quis pt̃ arguere intuens eaʒ ha-
beri in eccleſia in ſignũ rei ſacre · et vt p̃libata oñdunt multiplica-
tis efficaciã ideo cõueniẽs iudicaui vt noſter tractatulus p oĩa im-
pturbato fine claudatᷣ aſſignata differẽtia ſacramentaliũ a ſacra-
mentis oñdere q̄ nõ obſtantib9 añ dictis / aq̃ b̃ndicta nõ ſit ſacra-
mentũ · Notandũ igitᷣ q̄ drã ſacramentaliuʒ a ſacramẽtis ex qua-
druplici ratõe accipi põt ꝓut ex varijs locis ſancti doctoris colli-
gere valui · Primo ex pte inſtitutõis quõʒ ſacramẽta ipa a xp̄o
ih̃u immediate ſunt inſtituta q̄ cum ſint legis fundamentũ nõ niſi
a legiſlatore a quo lex robur accepit ⁊ virtutem inſtitui poſſunt
vt in · iij · parte ſanctus tho · deduat · Sacramẽtalia ab eccleſia ſe-
pe p ſummos pontifices ſiue p generalia ſacra capitula ſunt inſti-
tuta vt ſup̄ in capitulo diffuſo ⁊ ſmone declaratũ eſt · Scd̃a dif-
ferentia ſumitᷣ ex pte ſignificatõis · Pro quo notandũ q̄ cũ ſacra-
mentũ ſm ꝓprietatẽ vocabuli videtᷣ importare ſanctitatẽ actiue vt
dicatᷣ ſacramentũ a ſacrãdo ſiue q̄ aliqḋ ſacratᷣ non qḋlibet ſignũ
dicitᷣ ſacramentũ ſꝫ illud qḋ eſt ſignũ ſacre rei actiuũ id ẽ ſacrãtis
ſanctificãtis ſumẽs ſacramentũ · Ex quibus colligitᷣ duo eſſe ne-
ceſſaria q̄ aliqua ſigna ꝓprie dicantᷣ eſſe ſacramenta · Primo q̄ ſi-
gnificẽt rem ſacrã quã pfectõeʒ ſanctitatis hũane importat ratõ-
ne illius q̄ diſpoſitõem ad ſanctitatẽ ſignificãt ⁊ nõ ipam ſanctita-
tem non dicuntᷣ ſacramentũ ſed dici poſſunt ſacramentalia · Vnde
ſanct9 Tho · in · 3 · parte · q · 6 · ar · 2 · dicit Nã q̄ res denominatur
a fine ⁊ complemẽto · diſpoſitio aũt non eſt finis ſꝫ ipa pfectio : et
ideo que ſignificant pfectionẽ ſanctitatis ad ſanctitatem nõ dicun-
tur ſacramenta / ſed ſola illa ſacramentalia ſunt : vt aqua benedi-
cta ⁊ huiõi : hec ille · Secundũ neceſſariuʒ ad pfectã rationem ſa-
cramenti eſt q̄ tale ſignuʒ aliquo modo ſit cauſa ſacre rei ſignifi-
catiua ⁊ hac ratõe ſacramẽta veteris legis nõ debẽt dici ſacramẽ-
ta ꝓprie ſꝫ ſigna vel ſm qḋ ſacramẽta q̄ non efficiũt qḋ figurant:

Sacr̄lia a ſacrãtis x̄ differunt

vt dicit magiſter in .4. di. 6. Tercia aſſignat differentia ſacramē
taliū a ſacramētis ex pte effectuū .q: vt dicit ſanct9 tho. in .3. di.
6. Sacramēta noue legis hn̄t effectū in cōferendo grām q̄ pfecte
morbo ſubueniāt contra quē effectū ſacramentū ordinat. Sed ſa-
cramētalia hn̄t effectū in remouēdo contrarias diſpoſitōes vel im
pedimēta gratie: hec ille. Ecce clara dcā. Vn̄ idez doctor de bn̄di
cta aqua ad noſtrū ppoſitū ita loquit in .4. di. 2. Aqua bn̄dicta
nō directe ordinat ad remediuz pſtandū ſ; ad remouendū phi-
bens. Vn̄ datur contra demonū nequicias ⁊ venialia ⁊ omne qd
ſacramētorū effectū impedire pōt. ⁊ pter hoc nō eſt ſacramētuz
q: remouēs phibens eſt agēs p accidens: ſ; eſt ſacramētale quaſi
quedā diſpoſitio ad ſacramenta: hec ille. Quarta differentia pōt
aſſignari ſm ſupius dicta in .vi. c. ex pte modi opatōnis ſiue effi
cientie .q: ſacramēta noue legis ex ope opato ſuos opant effect9
Sacramētalia vero ſm oppinionē cōmuniorez ex ope operante.
Et ita patet clariſſime differentia ſacramētaliuz a ſacramentis ſi
ue ſacramentorū a ſacramētalibus. Quibus applicatis ad noſtrū
ppoſitū euidenter colligit qd aqua bn̄dicta ſit ſacramētale ⁊ non
ſacramentū qd erat in hoc vlti. c. declarandū. Et ab aliquo docto
re vocat ſacramentū: ſicut a Hugone de ſancto vict. li. de ſacra-
mentis qui loqn̄do de aqua bn̄dicta ita dicit. Hec eſt aūt ſanctifi-
catio hui9 ſacramēti qd aqua penitentiaz ſignificat. Ibi ſacramen
tum capit largiſſime p eo qd eſt ſignum qualitercūq3 ſacre ⁊ non
ppue ſacramentū put ad pn̄s opuſculi de aqua bn̄dicta finez con
ſtituo/cū ſpe diuini auxilij diugendus ē ſermo ad materiā queſiti.

Secundus articulus. De virtute.

Poſtq3 viſuz eſt de vtute aq̄ bn̄dicte q̄ p ypothesim pple
matis dabat intelligi. Nūc ad materiā q̄ſiti nrā pcedit
cōſideratio. Cum aūt q̄rit an aq̄ bn̄dicta ſit maioris vtu
tis q3 elemētale ſacramentū altaris ſpēs ipas ſenſibiles ſm ſe di-
ſtincte doctores cōnumerāt cōtra rez cōtentā ⁊ ſignatā dicētes tria
eſſe in ſacramento eucariſtie/ſcz illud qd ē ſacramentū tantū vicz
ſpēs panis ⁊ vini ⁊ illud qd ē ſacramentū ⁊ res ſcz corp9 xpi ve
ruz ⁊ illud qd eſt res tantū vicz ipa vnitas corpis miſtici. Po-
no pmo vnaz talem ppoſitōem tanq3 fundamentū riſſionis et ve
ritatis q̄ eſt iſta. Quod ſpecies pdicte ſacramentales ſecundūz ſe
hoc eſt circumſcripto corpe xpi vero nullaz virtutē ſpecialez nec
efficaciā cauſalitatis cui9cūq3 effect9 in aīa ſuſcipiētis ſacramentū

Cui9 ꝓpoſitõis v̓itas ex multiſ doctoꝝ auctoritatib9 ſentēcijs ⁊ ratõib9 colligit̄. Primo q̇deꝫ ex illo magiſtri ſentēciaꝝ in q̄rto. di. viij. ca. vl. ita dicētis. Nūc qd ibi ſacramentū ſit ⁊ qd reſ vi deam9. ſacramentū ē inuiſibilis grē viſibilſ forma. Forma igit̄ q̄ ibi videt̄ ſacramentū id eſt ſignū ſacre rei ē. ⁊ q̄ſi ī medio caplo ↄcludit ſic. Sūt igit̄ hec tria diſcēda. vnū ꝙ eſt ſacramentū tātū. alteꝝ ꝙ ē ſacramentū ⁊ res. terciū ꝙ ē res ⁊ nō ſacramentū. hec ille. Ecce qd dicit magiſter ſentēciaꝝ: cui9 etiā ſentēcie q̄ſi ī eiſdē v̓bis ē hugo de ſan. vi. li. de ſacra. ꝙ ſpēs ſunt tantū ſacramentū id ē ſignū rei ſacre: ſ; qd ē ſignū tantū ſacre rei ꝫm ſe aut ī ſe nul lā habet v̓tuteꝫ. igit̄ videt̄ ꝙ ſpēs ille ꝫm ſe nullā ſpēaleꝫ habeāt efficaciā: xpi vero corpꝛe circūſcripto. Itē idem ponit albert9 ma gnus in tractatu ꝯ officio miſſe. vbi poſita illa diſtinctõe triū exi ſtentiū ī hoc ſacramēto dicit: ꝙ ſpēs ille ſignificāt ⁊ nō cauſāt ali quid. Tūc arguit̄ ſic. ſpēs ille ꝫm ſe nihil cauſāt igit̄ nullā habēt v̓tutem. ↄſequētia ē manifeſta. q̇a alias fruſtra v̓tus illa eſſ; col lata ſpēb9. q̇a eni omīs potētia ⁊ omīs v̓tus actia dicit̄ ad aliquē actum ordinari. fruſtra aūt dicitur aliq̄ v̓tus vel potēcia que non reducit̄ ad aliquē actū. Itē idē albert9 ī q̄rto ſen. di. viij. arguit ↄtra dictū magiſtri ſentēciaꝝ ſuppoſitū: vꝫ ꝙ panis ⁊ vinū dici tur ſacramentū. ita dicēs omne ſacramentū efficit qd figurat/ ſ; illud qd eſt ſacramentū tantū in eucariſtia nō efficit id qd figu rat. Igit̄ videt̄ ꝙ id qd ē ſignū vel ſacramentū tantū vt ī litera dicit̄ nō ē ſacramentū noue legis tantū ad min9 ei Et rn̄dens idē albert9 ita cū dicebat̄ in argumēto/ ꝙ ſpēs nihil efficit concedit dicens. nō oportꝫ ꝙ ſpēs materialis ſit effectiua ſ; ſignificatiua. Hec ille. Itē ad idem ē ſan. tho. in q̄rto di. viij. ar. i. ita dicens. Sicut ad ſpēs alioꝝ ſacramētoꝝ ſe habet virt9 q̄ interius ē que ſignificatõꝫ acq̇rit ex q̄ ſacramentū efficit ꝫm hugonē. ita in hoc ſacramēto ſe hēt ipm corp9 xpi: qd ꝑ ↄſecratõeꝫ ſub ſpeciebus illis eſt. vn̄ ſicut ī alijs ſacramētis materiale elementū nō ē cauſa v̓tutis q̄ in ipo ē. nec alic9 ſpūalis effect9 ī homīe niſi q̄ſi mediāte v̓tute/ ꝫm ꝙ ex elemēto ⁊ v̓tute vnū efficit̄: ita ⁊ in hoc ſacramē to ſpēs nō ſunt cauſa corꝑis xpi: nec alic9 effect9 in anīa ſpūalis nec mediāte corꝑe xpi fit vnū ſacramentū hec ille. Itē ideꝫ ſan. tho. ī tercia ꝑte q. viij. ar. i. in ſolutõe ſcdi argumēti e9deꝫ ſentē cie. ⁊ ſub tali forma v̓boꝝ ſic loquēs. ſicut eni ſe habꝫ v̓t9 ſpūs ſ ad aquā baptiſmi. ita ſe habꝫ corp9 xpi ad ſpēs paniſ ⁊ vini vn̄

ſpẽs panis et vini nõ efficiũt aliqͦ/ niſi v̉tute corporis xp̄i veri· hec ille· Ex quo manifeſte apparet ex hoꝝ doctoꝝ dictis ꝙ ipſe ſpẽs ſacramẽtales xp̄i corꝑe circũſcripte nullã penitꝰ habẽt v̉tutem ſiue efficaciam ad opandũ quencũꝗ effectũ ſpũalez ī anima· Iſta etiam ē ſentẽcia omniũ doctoꝝ theologoꝝ q̄s viderim dicẽtium ī hac parte nihil ꝑ ſe cauſare ī aĩa. ſʒ ratiõe ſignificati ⁊ cõtẽti ſcʒ corꝑis xp̄i veri· Ad idẽ pōt ſic argui· fruſtra ponit̄ in ſacramento v̉tus ꝑticularis: vbi ꝑ̄ncipalit̄ eſt fontana v̉tus a qua dependent ꝑ̄ncipalit̄ omẽs ꝑticulares v̉tutes ſacramẽtales patet de ſe: ſed ī hoc ſacramẽto eſt fõtana virtꝰ ꝑ̄ma ſcʒ ihs xp̄s· igit̄ preter ipm̄ xp̄m contentũ ſub illis ſpẽbꝰ nõ eſt dicenda aliq̄ virtꝰ ꝑticularis: illa eni eſſet ſuꝑflua· imo ponere talẽ v̉tutem in ſpẽbꝰ illis ꝑ̄ter ipam fontanã v̉tutẽ ꝑ̄ncipalit̄ exiſtentẽ eſt dicere xp̄m ſub ſpeciebꝰ illis cõtentũ nõ ſufficere ad efficaciã ſacramẽti: qd eſſet nedũ mirꝝ ſʒ etiã ꝑfidũ· In alijs aũt ſacramẽtis vbi nõ ē hoc mõ ꝑ̄ſens id qd ꝑ eſſentiã ē fontana v̉tus ſunt neceſſarie q̄dã ꝑticipate ꝑticulares v̉tutes vt ratõe habeant ſalutaris medicine ſpiritualis· hoc etiam petit cultꝰ xp̄iane religionis· vt eni tota ſpẽs hominis ⁊ mẽtis deuotio referãt ad rẽ cõtentã ſcʒ dñm ihm xp̄m ⁊ nõ ad ſpẽs ipas decuit vt ꝑ̄ter ipm̄ corpꝰ xp̄i veꝝ nulla alia v̉tus creata ſpũalis eſſet in iſtis· Quo iã ſufficienter ꝓbato patʒ ꝯpleumatis ſolutio ꝙ in aqua bñdicta nõ q̄ ſuꝑdictũ eſt ſit aliq̄ efficacia ad effectus ſuꝑnotatos· ⁊ ꝙ in ſpeciebꝰ ſacramẽtalibus ſcḋm ſe cõſideratis circũſcripto corꝑis xp̄i vero· nulla ſit virtꝰ nulla efficacia ad aliquẽ effectũ cauſandũ in aĩa· patʒ ex dictis. Ex quo patʒ correlariũ ꝙ ex oꝑe opato ſiue ex ꝑte ipiꝰ ſacramenti nõ eſt maior v̉tus huiꝰ ſacramẽti ſacratiſſimi altaris ſiue efficacie ſub duabꝰ ſpeciebꝰ q̄ʒ ſub vna ſpecie· Cum eni radix totiꝰ efficacie ſacramẽti nõ ſit maior/ nõ plenior/ nõ ꝑfectior ſub duabꝰ ſpeciebus q̄ʒ ſub vna: patet ꝙ eadem efficacia ex parte ſacramenti ē in communicantibus ſub vna ſpecie vel ſub duabꝰ· ex parte dico ſacramẽti/ quia ex parte cõmunicantiũ pōt q̄nꝗ aliud cõtingere

Hec ſunt reuerendiſſime pater ⁊ dñe que veſter humilis capellanus Iohẽs de turri cremata ad ꝯpleuma ꝑ magiſtrũ petrum anglicum ꝓpoſitum/ veſtre dñationi celeriter annotaui· que veſtre reuerẽdiſſime paternitatis lime ⁊ correctiõi cũ omi reuerẽtia ꝑ̄ſento